

บทคัดย่อ : การศึกษาความรู้ ทักษะและการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการขยะในชีวิตประจำวันของชุมชนทางวิชาการและประชาชนในเขตเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการรณรงค์จัดการขยะที่สัมฤทธิ์ผล

โดย รศ.ดร. นรินทร์ชัย พัฒนพงศา

การวิจัยนี้เพื่อค้นหาความรู้ ทักษะและการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นแนวทางรณรงค์แบบ Strategic Extension Campaign โดยสุ่มตัวอย่างจากชุมชนทางวิชาการ ชุมชนทั่วไปและชุมชนที่มีรายได้สูง 4 แห่งของเทศบาลนครเชียงใหม่ มีผู้ตอบคำถามรวมทั้งสิ้น 194 ราย การเก็บข้อมูลกระทำในเขตเทศบาลนี้ ในช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคม 2539 จากนั้นจึงวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้สถิติบางวิธี เช่น Chi-square, t-test, correlation ต่าง ๆ เป็นต้น

พบว่าผู้ตอบมีอายุเฉลี่ย 37.08 ปี รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัว (เฉลี่ย 4.17 คน) ต่อเดือน คือ 35,559.80 บาท จากความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับขยะที่สอบถาม 10 ประเด็น มี 6 ประเด็นที่ควรเน้นรณรงค์เพราะมีผู้ตอบผิดตั้งแต่ 30-83.5 % ซึ่งที่สำคัญคือผู้ตอบไม่ทราบว่าหลุมฝังกลบขยะที่ใช้อยู่จะเต็มในช่วงไม่เกิน 1 ปีข้างหน้า และอาจมีปัญหาในการหาหลุมฝังกลบใหม่ ไม่ทราบว่าปริมาณขยะที่ต้องจัดการในเขตเทศบาลมีวันละเท่าไร และเก็บขยะไปแล้วใช้วิธีกำจัดอย่างไร

กองขยะมีกระดาดมากน้อยเพียงใด และนำกลับไปขายของเก่า (เพื่อ recycle) ได้มากน้อยเพียงใด

ทางด้านทัศนคติพบว่าผู้ตอบเห็นชอบให้เทศบาลให้ความสำคัญต่อปัญหาขยะมากขึ้น ควรรณรงค์ให้แยกขยะเปียกออกจากขยะแห้ง ค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะควรเพิ่มสูงขึ้นจากเดิมที่เก็บครอบครัวละ 20 บาทต่อเดือน และความคิดเห็นที่ว่าผู้ที่ทิ้งขยะไม่เป็นที่นั่นสังคมควรรังเกียจ

ในรอบปีที่ผ่านมาผู้ตอบประมาณ 1 ใน 3 ร่วมกิจกรรมสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มผู้ตอบที่เป็นอาจารย์ระบุว่าตนได้ใช้ประเด็นสิ่งแวดล้อมไปวิเคราะห์/อภิปรายกับนักศึกษา ประมาณ 40 % ของผู้ตอบมีการแยกขยะเปียกออกจากขยะแห้ง และ 70 % แยกกระดาดออกจากขยะอื่น ๆ

ผู้ตอบได้ฝากข้อเสนอแนะให้ชาวเชียงใหม่ปฏิบัติ คือให้มีการแยกขยะเปียกออกจากขยะแห้ง ส่วนข้อคิดต่อเทศบาลนั้นอยากให้จัดหาถังขยะให้มากพอและควรเป็นถังที่มีฝาปิด-เปิดได้ ทางด้านการรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของผู้ตอบนั้น ยังได้รับและได้ประโยชน์จากสื่อของเทศบาล และหนังสือพิมพ์ส่วนท้องถิ่นน้อย ขณะที่ได้รับข้อมูลและประโยชน์ของข่าวสารด้านนี้จากโทรทัศน์มาก

การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรต่าง ๆ พบ (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) ว่าผู้มีการศึกษาสูง รายได้สูง ไม่พอใจต่อการจัดการขยะของเทศบาลเท่าผู้มีการศึกษาดำ รายได้ต่ำ เพศชาย และผู้อยู่ในชุมชนทางวิชาการและในชุมชนที่มีรายได้สูงเห็นด้วยกับการจ่ายค่าเก็บขยะเพิ่มขึ้นกว่าที่เพศหญิง และชุมชนทั่วไปหรือชุมชนที่มีรายได้ต่ำ จะเห็นด้วย ส่วนการแยกกระดาดออกจากกลุ่มขยะก่อนที่จะทิ้งนั้นพบว่าชุมชนทางวิชาการปฏิบัติเรื่องนี้มากกว่าชุมชนอื่น ๆ ทางด้าน

ตัวแปรเรื่องอายุพบว่าผู้ที่มีอายุมากได้รับประโยชน์เรื่องข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า และกรณีของการใช้ถุงผ้าไปจ่ายตลาดพบว่าผู้ที่มีอายุมากกว่ามีการใช้มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

จากการค้นพบดังที่สรุปมาข้างต้นนี้ผู้วิจัยจึงเสนอให้

1. เทศบาลนครเชียงใหม่รณรงค์เรื่องความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมขยะในประเด็นที่คนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบ 6 ประเด็น และการแก้ไขทัศนคติบางประเด็น ซึ่งมีรายละเอียดในรายงานวิจัยนี้ ควรพิจารณาขึ้นค่าธรรมเนียมเก็บขยะแต่มีการจัดการขยะให้ดีขึ้น เช่น เพิ่มถังรองรับขยะชนิดที่มีฝาปิด-เปิด ให้มากขึ้น รณรงค์การแยกขยะเปียกออกจากขยะแห้ง รณรงค์ให้นำขยะแห้งไปแยกให้นำสิ่งที่ทิ้งแล้วนี้กลับไปใช้ประโยชน์อีกด้วยวิธีการต่าง ๆ ท้ายที่สุดแล้วจึงนำไปบำบัดต่อไป นอกจากนี้ควรพิจารณาเรื่องการลงโทษปรับผู้ที่ทิ้งขยะนอกที่รองรับให้จริงจังด้วย

2. ควรมีการร่วมมือกัน ระหว่างเทศบาลนครเชียงใหม่กับองค์กรเอกชน และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในการร่วมรณรงค์จัดการขยะต่าง ๆ ทั้งควรใช้แหล่งสื่อของท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ให้มากขึ้น ทั้งควรจัดออกรางวัลล็อตเตอรี่ที่ไม่มีการขายแต่ใช้เลขที่ใบเสร็จค่าธรรมเนียมเก็บขยะเป็นหมายเลขที่อาจถูกรางวัลได้ ทั้งควรจัดรายการประกวดต่าง ๆ เช่น คำขวัญ เรื่องความเพลงสั้น (jingle) การออกแบบ/เดินแบบ เสื้อผ้า ของใช้ต่าง ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาทิ ถุงผ้า กระเป๋า เป็นต้น ทั้งนี้กลุ่มบุคคลเป้าหมายสำคัญที่ควรเน้นก่อนอื่นคือบุคคลที่อายุยังไม่มาก เพราะมักเป็นกลุ่มที่ออกจะปฏิบัติในเรื่องบริโภคนิยม ที่ผลิตขยะออกมามากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ